

N:o 9.

Ank. till Riksd. kansli den 21 april 1891, kl. 11 f. m.

Konstitutionsutskottets utlåtande, i anledning af väckt motion med förslag till ändrad lydelse af §§ 15 och 18 riksdagsordningen.

Frågan om bestämmande af en för hela riket gemensam dag för val af riksdagsmän till Andra Kammaren har vid flera tillfällen varit föremål för Riksdagens pröfning. Motioner, åsyftande fastställande af dylik valdag, hafva blifvit väckta vid tre föregående riksdagar, nemligen år 1884 (motion i Andra Kammaren, n:o 139, af herr Göransson), år 1887 (motion i Andra Kammaren, n:o 114, af herr Göransson) samt år 1888 (motion i Första Kammaren, n:o 5, af herr O. Forssell.)

I berörda år 1884 väckta motion föreslogs, att vid de allmänna valen till Andra Kammaren öfver hela riket val af elektorer, och, der det omedelbara valsättet användes, riksdagsmannavalen skulle förrättas å *första måndagen i juli månad*. Detta förslag blef afstyrkt af konstitutionsutskottet, som i stället hemställde, att till hvilande skulle antagas ett förslag om ändring af §§ 15, 16 och 18 riksdagsordningen, hvarigenom *andra måndagen i juli månad* bestämdes såsom gemensam valdag för landsbygden, under det att gällande bestämmelser om tiden för riksdagsmannaval, i hvad de afse städerna, lemnades orubbade; och blef denna hemställan af Riksdagen bifallen. Vid derpå följande riksdag blef det hvilande förslaget till grundlagsändring af Första Kammaren antaget, men af Andra Kammaren förkastadt.

Med anledning af den år 1887 väckta motionen, i hvilken alternativt föreslogs, antingen att inom hela riket elektorsvalen, och, der det omedelbara valsättet begagnades, riksdagsmannavalen skulle ega rum å *andra måndagen i juli månad*, eller att denna bestämmelse skulle gälla endast landsbygden,

Bih. till Riksd. Prot. 1891. 3 Saml. 9 Häft. (N:o 9.)

under det att för städerna de gällande stadgandena bibehöllos, hemställde konstitutionsutskottet, att *andra måndagen i september månad* skulle bestämmas till gemensam valdag för så väl landet som städerna, hvilken hemställan likväl ej vann någondera kammarens bifall. Vid riksdagen år 1888 väcktes, i samband med förslag om andra ändringar i stadgandena om riksdagsmannaval, fråga om att val till riksdagsmän i Andra Kammaren skulle verkställas å *andra tisdagen i oktober månad*. Detta förslag afstyrktes af konstitutionsutskottet och förkastades af Andra Kammaren, hvaremot Första Kammaren biföll ett i en till utskottets utlåtande fogad reservation framställt förslag, att val till riksdagsmän i Andra Kammaren skulle verkställas å *andra lördagen i september månad*.

Många olika förslag hafva således framställts i fråga om bestämmandet af en viss dag såsom gemensam valdag. Vid behandlingen af desamma inom Riksdagen har det städse allmänt erkänts, att det skulle vara fördelaktigt, om en dylik valdag kunde bestämmas, men hvarje särskild dag, som blifvit föreslagen, har visat sig olämplig att såsom gemensam valdag för hela riket fastställas. I sitt ofvanberörda utlåtande vid 1888 års riksdag yttrade konstitutionsutskottet, att, äfven om det vore obestriddigt, att en på förhand bestämd valdag i vissa hänseenden kunde medföra fördelar, det likväl visat sig vara med stor svårighet förenadt att bestämma en dag, som för hela vårt vidsträckta land vore passande; och den utgång, förevarande fråga vid nämnda riksdag fick, torde än ytterligare bekräfta rättigheten af hvad utskottet sålunda anförde.

Vid innevarande riksdag har herr *Adelsköld* i en inom Första Kammaren väckt, till konstitutionsutskottet hänvisad motion, n:o 34, framhållit söndagens lämplighet såsom valdag och dervid, bland annat, anförde, att det icke vore något orätt eller stridande mot söndagens helgd, om valen till Andra Kammaren skulle utsättas på en sådan dag, förutsatt, att det sker på en sådan tid, att gudstjensten derigenom icke störes eller hindras. Söndagens fastställande såsom valdag skulle, enligt motionärens förmenande, otvifvelaktigt medföra flera fördelar för de väljande, hvilka derigenom mera mangrant kunde infinna sig, och valen skulle på detta sätt blifva ett rättigare och sannare uttryck af landets mening i dess viktigaste angelägenhet.

Motionären föreslår för den skull, att §§ 15 och 18 i riksdagsordningen ändras till följande lydelse:

§ 15.

1) Val till riksdagsmän i Andra Kammaren verkställas å för hela riket gemensam valdag den första söndagen i september månad näst före

början af de tre år, för hvilka valen gälla, å rum och tid på dagen, som af valförrättaren bestämmes.

2) Förordnar Konungen nya val till Andra Kammaren, utsättes i förordnandet tiden för de nya valen för den återstående tiden, hvilka val äfven skola verkställas å för hela riket gemensam valdag, å söndag på samma sätt som i mom. 1 stadgas.

3) Afgår eljest riksdagsman för Andra Kammaren innan den tid, för hvilken han blifvit vald, tilländalupit, verkställes ofördröjligen nytt val för den återstående tiden, hvilket jemväl förrättas å söndag på sätt i mom. 1 stadgas.

§ 18.

Konungens befallningshafvande åligger att, när val till riksdagsman i Andra Kammaren erfordras, derom underrätta vederbörande valförrättare, som, i enlighet med bestämmelserna i § 15, låter rum och tid för valet i kyrkorna kungöra, med särskild föreskrift att elektorsval, der det eger rum, skall hållas minst åtta dagar före riksdagsmannavalet. Skulle i någon församling offentlig gudstjenst ej förrättas å söndag, då kungörelsen bör uppläsas, skall, på presterskapets anmodan, vederbörande kronobetjent kungörelsen skyndsamt kringsända.

Förslag att bestämma söndagen till för riket gemensam valdag har vid flera tillfällen framkommit under öfverläggningarna inom riksdagen, då frågan om fastställande af en bestämd valdag derstädes varit föremål för behandling. Deremot hafva emellertid alltid anförts stora betänkligheter, och detta äfven från deras sida, som förfäktat lämpligheten af en gemensam valdag. Många skulle säkerligen på grund af sin religiösa öfvertygelse anse sig ej kunna deltaga i riksdagsmannaval, som anställes å söndag, och valförrättare, som kunde hysa dylika betänkligheter, skulle mot sin öfvertygelse blifva tvungna att då tjenstgöra. Redan enligt gällande bestämmelser kan visserligen riksdagsmannaval utsättas att förrättas å söndag, men med införande i grundlagen af det föreslagna stadgandet, skulle möjlighet saknas för valförrättaren att utsätta annan dag, äfven om han visste, att inom valkretsen en bestämd mening vore rådande mot valets förrättande å söndag. Ett dylikt stadgande skulle säkerligen, enligt utskottets åsigt, på många ställen inom landet uppväcka ett stort missnöje.

Det torde äfven vara tvifvelaktigt, huru vida det är möjligt att, såsom motionären för lämpligheten af sitt förslag förutsätter, å söndag förlägga valen till sådan tid, »att gudstjensten derigenom icke störes eller hindras». Redan å landsbygden skulle detta säkerligen ofta vara förenadt med stora svårig-

heter, och hvad angår städer, och i synnerhet de större städerna, skulle det, enligt utskottets förmenande, ej låta sig göra, då tiden för valen derstädes måste utsträckas öfver en stor del af dagen, om valmännen skola beredas tillfälle att få afgifva sina röster och få göra det på ett för dem lämpligt sätt.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, får utskottet hemställa,

att herr Adelskölds motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 20 april 1891.

På utskottets vägnar:

O. BERGIUS.

Reservation

af herr *Hedin*: »Under utskottets öfverläggning befans, att meningarna ej kunde enas om en gemensam valdag, lämplig för alla delar af riket, och var detta, af diskussionen att sluta, hufvudskälet för afslag, hvaremot »betänkligheterna» mot bestämmande af söndag till valdag endast af några ledamöter åberopades. Emellertid har utskottet godkänt en motivering, som utesluter hufvudskälet och ersätter detta med en, så vidt jag kunnat fatta, ej af utskottets flertal delad respekt för en fördom, som förkläder sig under samvetsbetänkligheternas och den religiösa öfvertygelsens missbrukade namn.»